

לב המזעזעים

עלון חודשי בענייני הלכה ומנהגים, מתוך סדרת הספרים "לב המזעזעים"

גיליון קצ"א

גיליון מיוחד בעניין 'הוצאת ספרים', לרגל הוצאת הספר "ישמח לב - בר מצווה"

לעתיד לבוא יקראו לאדם כשם ספרו

לעתיד לבוא יקראו לאדם על שם ספרו ואם חיבר כמה ספרים יקראו לו על שם ספרו הראשון או שיקראו לו על שם הספר הכי טוב שחיבר (הגר"ח"ק הספרים של רבינו עמוד קלה).

ברכת שהחינו על הוצאת ספר

יש אומרים: שהמוציא ספר יש לו לברך ברכת שהחינו בשם ומלכות, **והטעם:** שכן עושים סעודה שמחה לגומרה של תורה, שאין שום קנין ובנין שיש בו שמחה יותר מזה, כל חפצים לא ישוו בה, על אחת כמה וכמה במי שזיכו לו מן השמים בפירושי וחידושי פירוטיה של תורה שזוכה ומזכה בה הרבים... שמברך (מור וקציעה סימן רכג סוד"ה בנה בית חדש, יפה ללב רכג ד, הנצי"ב בסוף חיבורו העמק שאלה שאילתא קעא אות י, וכן הביא בשו"ת מנחת אליעזר ח"ד סימן סה שכך נהג לפני אביו בעל הדרכי תשובה).

יש אומרים: שלא יברך (הגר"ש"א הליכות שלמה הלכות תפילה וברכות פרק כג הערה כז, הגרי"ש"א שבות יצחק סוכות פרק יב, וכן נהג הגר"ש דבילצקי הובא בוכל החיים פרק ו הערה יח), **והטעם:** דמצוות לאו להינות נתנו (הגר"ח"ק הספרים פרק ד), **טעם אחר:** כיון שיתכן וימצא טעות בספרו ותצא תקלה מתחת ידו (שו"ת דברי יציב ח"א ס"ס צב).

יש אומרים: שיברך בלא שם ומלכות (חיד"א מחזיק ברכה רכג ז, ובפירושו ברית עולם על ספר חסידים תתרכ), **והטעם:** לפי שחייב להודות לה' על שזיכהו לכך ומובא (שערי תשובה רכג י) שבעל הגידולי תרומה בגמור הדפסה שלו דרש ברבים לשבח לה' על שזכה לכך (עיין בספרו בינה לעתים דרוש לג).

עצה לדבר: בכדי להוציא עצמו מידי ספק, יברך על פרי או על בגד חדש ויכוון גם על הספר (כה"ח רכג כו, הגר"ש"א הליכות שלמה פרק כג יז, וכן נהג הגר"ח"ק הובא בספר אלא ד' אמות של הלכה ברכות השבח יב).

לחיים

יש שנהגו לשנות מעט יין, לרוב שמחתם שזוכים לראות פרי יגיעתם ועמלם יוצא לאור (וכן נהג הגר"ח"ק הובא בספר אלא ד' אמות של הלכה שם).

להוציא ספר כהולדת בן

מין החזו"א אמר שהדפסת ספר אצלו היא כמו שנולד לו בן (ספר הספרים של רבינו הגר"ח"ק פרק ד).

שמות ספרים

לקרוא ספר על שמו

מי שקורא [ביתו או עירו] או ספרו על שמו צריך לבקש רחמים

כתיבת חידושי תורה

במשנה באבות (פרק א משנה ו) "וקנה לך חבר" וזה רמז על עט הכתיבה [קנה] שיהא לך לחבר שתכתוב מה שתחדש (קב הישר פרק נג).

עיקר הלימוד שנעשה בו רושם הוא הלימוד הבא מכתבת היד ולכן נקראו החכמים סופרים נמצא שעל הלומד לסכם לעצמו את לימודו בכתיבה (מהרש"א בב"ב חידושי אגדות ד"ה שהיו).

מעלת כתיבת חידושי תורה

כל מי שגילה לו הקדוש ברוך הוא דבר ואינו כותבו, ויכול לכתוב, הרי זה גוזל מי שגילה לו, כי לא גילה לו אלא לכתוב דכתיב (תהלים כה יד) "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם", וכתוב (משלי ה' ט"ז) "יפוצו מעינותיך חוצה" (ספר חסידים סימן תקל).

להוציא ספר חידושי תורה

יש אומרים: שכל תלמיד חכם שיש ברשותו חידושי תורה שהתחדשו לו במהלך לימודו שיוציאם בספר, **והטעם:** כדי שיזכה בזכות זו של הפצת תורה ברבים (נודע ביהודה הובא בספר אהבת ציון דרוש ט).

טעם אחר: אחר שהתפרסם חידושי תורה שלו שוב לא יוכל אדם אחר לגנוב את חידושו ולכתוב בשמו (נודע ביהודה שם).

ספר במקום קרבן

בזמן שבית המקדש קיים כשאדם מקריב קרבן מתכפר לו, וכשאדם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש, הכתיבה עולה לו במקום קרבן (ספר חסידים מרגליות, החיד"א ברית עולם על ספר חסידים, ובשומר הברית סימן תקל).

ועוד כל מי שמגלים לו רזי תורה מן השמים ואינו כותבו עתיד ליתן עליהם את הדין (חיד"א שם בשם רבינו אפרים על התורה בשם ר' אלעזר מגרמיזא).

הדפסת ספר מקרב את הגאולה

כל ספר שיוצא לאור מקרב את הגאולה, כמו שאמר שלמה המלך בקהלת (יב יב) "עשות ספרים אין קץ", שהוא מזהיר לעשות ספרים הרבה, כי זה הטעם שעדיין אין קץ, שעדיין לא יצאו כל הספרים לאור (רבי שלמה קלוגר זצ"ל בהקדמה לספרו טוב טעם ודעת תנינא).

גזירה כמה ספרים יחבר

הקדוש ברוך הוא גוזר מי יהיה חכם ומה חכמתו וכמה שנים וכמה ספרים יעשה יש שגוזר עליו שעושה ספר אחד או שנים או שלשה (ספר חסידים מרגליות סימן תקל).

העלון נתרם להצלחת חיה בת חנה לזיווג הגון בקרוב

משניות: רבי פתח את המשנה באימתי [501] שמספרו עולה בגימטריא "אני יהודה קדוש" [501] (סדר הדורות ערך ר' יהודה הנשיא), וכן מאימתי ר"ת משנת אני יהודה (הקדמה לספר באר אברהם בשם בעל מגלה עמוקות).

בעל המחבר מרן רבי יוסף קארו פותח את דברי השו"ע (או"ח א א) "יתגבר כארי" [846] שהוא בגימטריא "יוסף בן אפרים קארו" [846] ולכן לא הביא כדברי הטור את כל הברייתא (רוקח בהקדמה, חיד"א, שמע ישראל ח"ב דל"ד ע"ב).

הרמ"א רבינו משה איסרליש (או"ח א א) פתח וכתב "ועל כל פנים לא יאחר זמן התפילה שהציבור מתפללים" תיבות "התפלה שהציבור מתפללים" ר"ת משה.

פעמים הג"ה בסעיף אחד: הרמ"א כותב בסעיף הראשון פעמיים הג"ה לרמז שם הוי"ה, ב' פעמים הג"ה [13] בגימטריא שם הוי"ה [26] פעם אחת.

מגילת איכה: ירמיהו כתב את מגילת איכה (ב"ב טו, א) רמז שמו בפסוק "אני הגבר" [271] שהוא בגימטריא ירמיהו [271] (מטה משה בהקדמה) וכן איכה ר"ת אני ירמיהו כהן הענתותי (סדר הדורות).

מגילת קהלת: שלמה המלך כתב את מגילת קהלת ופתח "בדברי קהלת" [535] שהוא בגימטריא עם הכולל "שלמה בן דוד המלך" [536].

תהילים: דוד המלך ע"ה רמז שמו בתחילת ספר התהילים "אשרי" ר"ת אבי שלמה ראש ישראל (חיד"א בספר יוסף תהילות א א).

הרוקח: שהוא מקור הדברים קרא שם ספרו רקח [308] שהוא בגימטריא אלעזר [308] כשמו (רקח בהקדמה).

ספר חסידים: ר' יהודה החסיד קרא לספרו "ספר חסידים" (472) שהוא בגימטריא "זה יהודה בן שמואל" עם הכולל (472).

חתם ספר: לר' משה סופר חת"ם ר"ת חידושי תורת משה (חתם סופר דרשות הקדמת המו"ל קריאת סופרים שער עלי קרת).

דבש לפי: לרבי חיים יוסף דוד אזולאי, דבש ר"ת דוד בן שרה (הקדמה לספר דבש לפי).

הזהר מתחיל במילה בריש שהוא ר"ת רבי שמעון בר יוחאי.

קריאת שם ספר על שם ההורים

רש"י פתח את חידושו לתורה "אמר רב יצחק", והטעם: כדי להזכיר שם אביו ז"ל שהיה שמו יצחק (הגאון רבי אהרון עזריאל זצ"ל בהקדמה לספרו כפי אהרון הקדמה הב).

וסיים את ספר דברים ב"ישר כחך ששברת" ורמזו שמו במילה ישר, ישר ר"ת רבי שלמה יצחקי.

חזו"ת יאיר מתאר בהקדמה את סבתו כאשר משכלת ותלמידה חכמה, ומכיון שכל אבותיו זכרם בספריהם ובבניהם ותלמידיהם והיא לא זכתה לכך, הוא קורא לספרו חזו"ת יאיר על שמה 'חווה'.

טעם אחר: בעל החזו"ת יאיר שמו היה יאיר ושם זקנתו חווה, וכשהיה לו ספק איך לקרוא לספרו, קראוהו לתורה ועלה לו הפסוק (במדבר לב מא) "ויקרא אתה חזו"ת יאיר" (חתם סופר דרשות לסוכות דף נב).

נודע ביהודה: רבי יחזקאל סג"ל לנדא זצ"ל קרא את ספרו על שם אביו ר' יהודה, וכן השם נודע עם המילה במספר קטן יעלה כמו שם חיה (23) שם אמו (הקדמה לספר נודע ביהודה).

צל"ח: רבי יחזקאל לנדא קרא לספרו על הש"ס (צל"ח) ר"ת ציון

שיחיו בניו (רוקח במדבר לב מא), מקור הדין, במדרש (בראשית רבה כג א) שמגנה את אלו שקוראים שמם על הערים.

לרמזו שמו בשם הספר

נכון לאדם שירמזו שמו בשם ספרו (רוקח בהקדמה).

מקור במדרש תנחומא (האזינו ה) שכתב על הפסוק (דברים לב ו) "הלה' תגמלו זאת" שהה"א רחוקה מהשם, למה שהוא סיום חתימתו של משה, קח ראשי תיבות של פסוקים עד ה' מהלה', כגון ה' מהאזינו ו' מיערף כ' מכי שם ה' אקרא ה' מהצור שי"ן משחת לו ה' מהלה' ותמצא שהכל עולה בגימטריא כמנין משה, וזו היא חתימתו של משה, כאדם שמסיים ספרו וחותר את שמו בסיום ספרו, ולכך הה' רחוקה מהשם.

ראיה לדבר מהקב"ה בעצמו: שהתחיל עשרת הדברות באנכי ולא אמר אני, ואמרו חז"ל במס' שבת (קה, א) כי הוא נוטריקון אנא נפשי כתיבת יהבית, פירש"י (שם ד"ה אנא נפשי) אני בעצמי, ורמז בתחילת דבריו, כי הוא יתברך חיבר הספר התורה הזה (חת"ס בדרשותיו ח"ב דרוש לז"ך אלול שנת תקע דף שנו, ע"ד בד"ה הלא).

הטעם לרמזו השם בראש הספר

שם מחמת חטא כל שהוא יהיה עליו קטרוג שלא תהינה שפתותיהם דובבות בקבר כשילמדו בספרו, דבר זה יועיל שתהינה דובבות (חיד"א שם הגדולים מערכת ספרים ז).

טעם אחר: שיהיה לו לזכרון ולזרעו אחריו שמלאכי החסד יליצו עליהם בשמים כשישמעו שמזכירים שמו לטובה בתורה (חיד"א שם גדולים שם).

טעם אחר: שכיון שמצינו שנחמיה נענש שלא נקרא שמו על ספרו (עיין סנהדרין צג, ב) אם כן בדורות שלנו אם לא יזכרו שמם על ספרים יאמרו שזה היה עונש להם שלא נקרא הספר על שמם (חיד"א שם גדולים שם).

יש שלא היו רושמים שמם

חכמים הראשונים לא היו כותבים ספריהם בשמם ולא היו מניחים לכתוב שמם על ספריהם כגון מי שחיבר תורת כהנים מכילתא וברייתות ומדרשים ואגדות ותקוני עולם כגון מסכת סופרים לא כתבו בספריהם אני פלוני בר פלוני כתבתי וחברתי זה ספר כדי שלא ינהה מהעולם הזה ויפגם שכרו לעוה"ב או היו ממעטים לו בעולם הזה זרעו ושם טוב מזרעו, כנגד הנאה שנהנה בעולם הזה שקיבל הנאה על שמו (ספר חסידים סימן שסז, וכן הביא בעל הפנים מאירות בהקדמה שלא להזכיר שם המחבר ספר).

יש אומרים: שבזמנינו שאי אפשר לנוהג בלי הזכרת שמו מכמה סיבות, הטוב והישר להיות עיניו פקוחות שלא להתגאות בספרו, ולהיות יראת ה' על פניו, וללמוד לשם שמם (הגר"ח פלאגי בתוכחות חיים על התורה פרשת בהעלותך).

יש שכתבו שבהלכות הנוגעים לדינא צריך לדעת מי המחבר כדי לדעת אם הוא ראוי והגון לסמוך עליו הלכה למעשה, אבל בדברי אגדה אין צורך דמה יתן שם המחבר הדברים לבד יתנו עידיהם אם יכנס בלב שומעיהן (ספר ייטב לב בהקדמה).

כתב החיד"א (שם גדולים מערכת ספרים ז) שכבר נתפשט המנהג מזמן הגאונים שכל מחבר ספר מזכיר עליו שמו ומה שכתב בספר חסידים (סימן שסז) זה היה בזמן התנאים ואמוראים שלגודל עליונותם היו נזהרים גם בזה אך מזמן הגאונים ל"מ מי שנזהר בזה, ואדרבה מי שינהג כך הוי כרמות רוחא וכו' עיי"ש.

לנפש חיה על שם אמו הרבנית חיה ע"ה (הקדמה לספר לצל"ח).
ברכת שמואל: רבי ברוך בער ליבוביץ קרא לספרו **ברכת שמואל** על שם אביו רבי **שמואל** דוד ליבוביץ (עיין שם בהקדמה).
ברכי יוסף: החיד"א קרא לספרו **ברכי יוסף ברכי ר"ת יוסף בן כבוד רבי יצחק** (ספר ברכי יוסף).

כרתי ופלת: רבי יהונתן אייבשיץ שלא זכה לקיים כיבוד אם בכלל ואף אביו נפטר כשהיה בן 12 קרא לספריו על שם אביו **כרתי פלתי** [1150] בגימטריא - יהונתן נתן נטע [1150] (אביו נקרא רבי נתן נטע), וכן **בני אהובה בני"ר** ר"ת יהונתן בן נטע (בהקדמה כרתי ופלת).
בינה לעתים: וכן קרא לספרו "בינה לעתים" **בינה ר"ת יהונתן בן נטע** (הקדמת הכרתי ופלת).

ספר שערי ישר למרן הגר"ש שקאפ נקרא כן משום שהוא ראשי תיבות של הוריו **יצחק ש'מואל ור'חל** (הקדמה לשערי ישר).
ספר ברכת פרץ למרן בעל הקהילות יעקב: הסטייפלער קרא לספרו שעל התורה **ברכת פרץ** על שם אמו **ברכה** ואביו **חיים פרץ**.
מחזור ויטרי על שם העיר ויטרי: מחזור ויטרי מהר" שמוחה בר' שמואל מויטרי, נקרא בשם ויטרי על שם העיר ויטרי שבה חי או נולד (מחזור ויטרי מהדורת גולדשמיט מבווא א).

אבודרהם

שמו פירוש הברכות והתפילות מהרב דוד בן יוסף אבודרהם משערים שכוונת המחבר היתה לצרף הפירוש הזה לסדר התפילות ומטעם זה לא קרא לו בשם מיוחד והבאים אחריו קראו לו בשם אבודרהם.

שמות הספרים

ברוך שאמר

ברוך שאמר חיברו רבנו שמשון [שהיה חי בתקופת המהר"ם מרוטנברג] והיה נקרא ר' שמשון ברוך שאמר, **והטעם:** לפי שהיה קטן נתייתם מאביו ואימו, והיה בא בכל בוקר לבית הכנסת ואומר ברוך שאמר בקול נעים, עד שנקרא בפי כל "ברוך שאמר" ועל שם כינוי זה קרא לספרו ברוך שאמר (חיד"א בשם הגדולים מערכת ספרים קו ברוך שאמר).

עליות דרבינו יונה

הטעם שנקרא עליות: משום שכל מאמר הסוגיא נפתח במאמר עלה בידינו ומשום כך נקרא **עליות**.

כד הקמח

כד הקמח לר' דוד שלמה איבשיץ על מסכת ב"ק ב"מ וחולין קמח ר"ת המסכתות שכתב עליהם חיבור [בבא] קמא [בבא] מציעא חולין (כד הקמח הקדמה מהמוציא לאור את כת"י).

אור זרוע

הטעם שרבי יצחק בן משה קרא לחיבורו אור זרוע לפי שפעם אחת בא אליו יהודי לבית הדין שיכתבו גט לאשתו, ושאל לשמו ואמר לו שמי עקיבא, והסתפק איך כותבים את השם עקיבא בה"א בסוף או באלף בסוף ושלחו לביתו עד שיעיין בדבר והנה בלילה ראה בחלומו את הפסוק (תהלים צז יא) "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" סופי תיבות ר' **עקיבא** ומפני החיבה הגדולה שהאיר הקב"ה את עינו שמצא שכותבים עקיבא בה"א זכר למציאה זו

קרא לחיבורו אור זרוע (אור זרוע בתחלת הספר).
ישנם ספרים הנקראים על שם תחילת דברי המחבר
מדרש תנחומא נקרא כן על שם שבתחילה כתב "פתח רבי תנחומא".

מדרש שוחר טוב נקרא כן משום שפותח בפסוק (משלי יא כז) "שוחר טוב".

הזוהר נקרא כן על שם הפסוק (דניאל יב ג) "והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע" שמתחיל בו.

שמות ספרים שלא התקבלו והוחלפו שמותם

הרמב"ם קרא לחיבורו "משנה תורה" והעולם שינה את שמו ליד החזקה (אגרת רמ"ה אודות תחית המתים סימן י). **הטעם:** לפי שהיה חשש שהשם "משנה תורה" עלול להתפרש כאילו הספר בא להחליף את התורה שבכתב או את התורה שבעל פה המקורית [המשנה והגמרא] ולגרום לזניחת לימוד המקורות, לכן כדי להימנע מהרושם הזה, נפוץ יותר השימוש בכינוי היד החזקה.

אלשי"ך: רבי משה אלשיך קרא לספרו "תורת משה", והעולם שינה את שם הספר לאלשיך.

של"ה: רבי ישעיה הורוויץ קרא לספרו שני לוחות הברית, והעולם שינה את שמו בר"ת של"ה.

והטעם: משום ששם שני לוחות הברית הוא גדול ויקר מאוד לכן קראו אותו בר"ת של"ה (רבי מנחם מנדל קרענגיל בספרו שארית ציון עמוד רמח אות קב).

המאירי: קרא לספרו בית הבחירה לרבינו משה מנחם ב"ר שלמה המאירי, ונקרא חידושי המאירי.

חכמת שלמה: רבי שלמה לוריא קרא לספרו חכמת שלמה, והעולם קראו בשם מהרש"ל.

מגן אברהם: רבי אברהם קרא לחיבור זה "נר ישראל" שהוא ר"ת נר יפה של רבי אברהם, בנו שמסר את החיבור להדפסה קרא לחיבור הזה מגן אברהם, **והטעם:** כדוגמת הט"ז שנקרא מגן דוד ששניהם נמצאים על השו"ע.

מגן אברהם נ"י בשו"ע מובא מגן אברהם נ"י ר"ת "נר ישראל" כמו השם המקורי של החיבור (הקדמת בן המחבר של המג"א).

שם הספר לפי מספר התשובות שיש בספר

ישנם מחברים שקראו לספרם לפי מספר התשובות שיש בספר **שו"ת תרומת הדשן:** כמספר התשובות שנ"ד כמספר דשן שיש בספר.

שו"ת הריב"ש: מספר התשובות תקיז כמספר הריב"ש.

ספר מנורת המאור: כולל בתוכו שבעה חלקים כמנין נרות המנורה ולכן נקרא מנורת המאור.

ספר קב הישר: לרבי צבי הירש קיינובר **קב' פרקים** וכן **קב' עולה** כשמו **צבי הישר** הם אותיות **הירש** (קב הישר בהקדמה).

שאלת יעב"ץ יש בו קע"ב תשובות כמנין יעב"ץ.

ספר לב דוד לחיד"א כולל ל"ב פרקים.

בספר חות יאיר יש תרלה (635) תשובות כמנין חות יאיר (635) חות יאיר בהקדמה).

הופיע ויצא לאור

ישמח לב

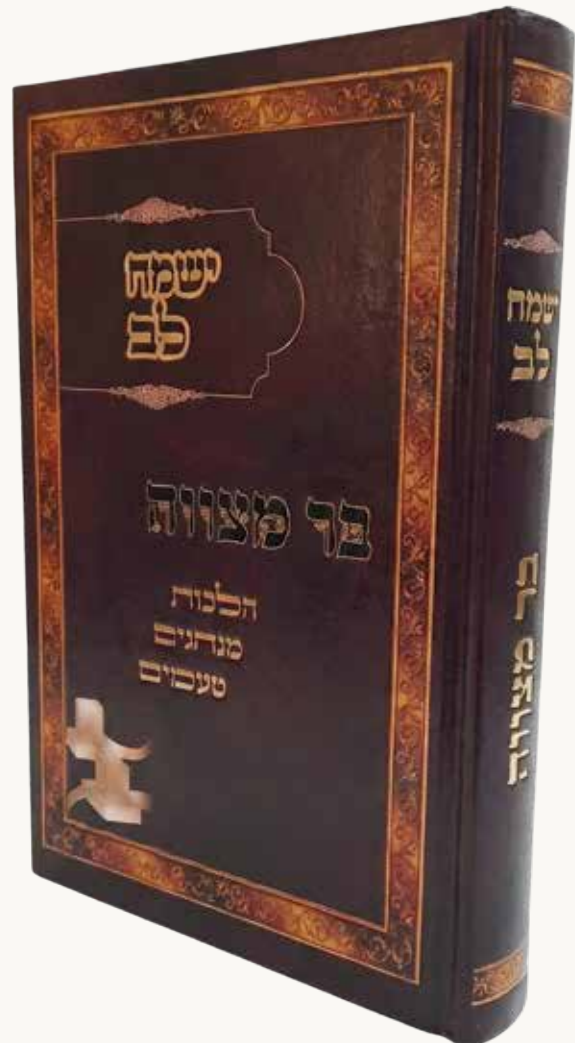
בר מצווה

הלכות • מנהגים • טעמים

הידעת?

- הידעת מדוע הושרש הכינוי הארמי "בר מצווה", ולא נקרא הנער בלשון הקודש "בן מצווה" או "בעל מצווה"?
- הידעת מהו עומק הביאור בנוסח המקובל לאחל "שיכנס לעול תורה ומצוות"?
- הידעת מהו הטעם שדווקא בגיל י"ג שנה נעשה הנער "בר חיובא", ומדוע גזרה חכמתו יתברך ש"יצר הרע" יקדים לבוא לפני "יצר הטוב"?
- הידעת מהו המקור הקדום למנהג יחידי סגולה להתענות ג' תעניות קודם יום הבר-מצווה?
- הידעת כיצד ראוי לאב להכין את בנו לימים נשגבים אלו - החל מתפילה על נשמה קדושה ופשוט במעשים, ועד לטעם הכמוס במנהג התספורת?
- הידעת מהן ההנהגות הראויות ליום עצמו? (לבישת מלבושים חדשים, ירידה לפני התיבה למעריב ראשון, כוונות מיוחדות בברכת התורה וב"אהבת עולם", וסגולת לימוד המשניות ביום זה).
- הידעת מהו הטעם הנסתר למנהג העולם להפסיק את דרשת חתן הבר-מצווה בשירה וזמרה?
- הידעת מהי הסיבה לנתינת דורון ומתנות לחתן ביום שמחתו?
- הידעת מהו גדר החיוב והכוונה בברכת "ברוך שפטרני"?

כל התשובות בספר החדש שלפניכם.

ניתן להשיג בבתי כנסיות באלעד ובבית המחבר רחוב ראב"ד 5 אלעד

טלפון 052-7668608 במייל lev17382@gmail.com